

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю*

«ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ЕПОХУ ЗМІН: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ»

ЧЕРНІВЦІ

1 ТРАВНЯ 2025 РОКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України
Національний університет «Львівська політехніка»
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Маріупольський державний університет
Мукачівський державний університет
Рівненський державний гуманітарний університет
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Коломийський навчально-науковий інститут
Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
ВШТП Академія прикладних наук (Польща)
Академія Прикладних Наук у Кошаліні (Польща)

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
З МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ**

«ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ЕПОХУ ЗМІН: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ»,

присвячена пам'яті професора Івана РУСНАКА

1 травня 2025 року

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2025

Друкується заохвалою Вченої ради
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол № 7 від 23.06.2025 р.)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Філіпчук Георгій Георгійович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік)
Національної академії педагогічних наук України;

Романюк Світлана Захарівна, доктор педагогічних наук, професор;

Paulina Kolisniczenko - Ph.D. of Economic Sciences, Associate Professor, Vice Rector for
International Cooperation, WSHIU Academy of Applied Sciences, Poznan (Poznan, Poland).

Червінська Інна Богданівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки
початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Вітюк Валентина Володимирівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри
теорії і методики початкової освіти, заступник декана з
навчальної роботи Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Янкович Олександра Іванівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і
методики початкової та дошкільної освіти,
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка; доктор
хабілітований, професор, завідувач кафедри педагогіки
дошкільної та початкової освіти Куявсько-Поморської
академії.

Трансформація початкової освіти в епоху змін: виклики та можливості:

Т 65 матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю,
присвяченої пам'яті професора Івана Руснака, м. Чернівці, 1 травня 2025 року / за
наук. ред. д. пед. наук С.З. Романюк. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича,
2025. 261 с.

ISBN 978-966-423-988-9

До збірника увійшли наукові доповіді та виступи учасників Всеукраїнської науково-
практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої пам'яті професора Івана Руснака
«Трансформація початкової освіти в епоху змін: виклики та можливості», які розкривають
глобалізаційні процеси крізь призму інтеграції в європейський освітній простір, актуалізують питання
історико-педагогічних досліджень, забезпечуючи спадкоємність освітніх традицій, висвітлено
актуальні проблеми якісної освіти в умовах змін, а саме інноваційний і міждисциплінарний підхід до
змісту початкової освіти, упровадження нових технологій та методик навчання, схарактеризовано
важливість професійної підготовки педагогічних кадрів, акцентовано увагу на підвищенні фахової
мобільності та адаптивності вчителя, безбар'єрності освітнього простіру. Заслужують на увагу
дослідження українського шкільництва в діаспорі, започатковані Іваном Руснаком, що відкривають
новий погляд на значення національної освіти як чинника культурного єднання українців за межами
країни, питання утвердження української національної ідентичності в умовах воєнного часу.

Збірник адресовано науковцям, педагогам, студентам, аспірантам, докторантам, широкому
загалу читачів, усім, хто цікавиться проблемами фахової підготовки.

УДК 373.31(063)

Відповідальність за зміст матеріалів та літературні джерела несуть автори.

Шевчук Кристина	
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ.....	235
Шевчук Тамара, Костолович Тетяна	
РОЛЬ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ЗДАТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПРОТИДІЯТИ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДІ.....	240
Шестобуз Ольга	
ВИКОРИСТАННЯ ІГОР ДЛЯ ПОДОЛАННЯ ЕМОЦІЙНИХ ТРУДНОЩІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	243
Шпак Світлана	
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ З БАТЬКАМИ ПІД ЧАС АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО НАВЧАННЯ У ШКОЛІ.....	246
Яковишина Тетяна	
СТВОРЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: НАЦІОНАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ.....	251
Янкович Олександра, Кузьма Ірина	
СПОСОБИ ЦИФРОВОЇ ДЕТОКСИКАЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ.....	255
ВІТАЛЬНИЙ ЛИСТ НА АДРЕСУ КОНФЕРЕНЦІЇ ВІД ПОСОЛЬСТВА КАНАДИ В УКРАЇНІ.....	260

Олександра Янкович
доктор педагогічних наук, професор,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка;
доктор хабілітований, професор,
завідувач кафедри педагогіки
дошкільної та початкової освіти
Куявсько-Поморська академія (м. Бидгощ, Польща)

Ірина Кузьма
кандидат педагогічних наук, доцент,
Тернопільський обласний комунальний інститут
післядипломної педагогічної освіти

СПОСОБИ ЦИФРОВОЇ ДЕТОКСИКАЦІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ

Визначальною рисою ХХІ століття є розвиток цифрових технологій. Оволодіння ними дає змогу здобувачам освіти досягати успіху як у навчанні, так у майбутньому в професійній діяльності. Водночас простежується тривожна тенденція до збільшення часу використання сучасних медіа, що стає загрозою для фізичного та ментального здоров'я дітей і молоді. Виникли нові терміни: «синдром дефіциту природи» та «цифровий детокс» («диджитал детокс»). Вони тісно пов'язані. Чим менше дитина проводить часу на природі, тим більше знаходиться в приміщенні, контактує з новітньою технікою, і посилюється потреба в цифровій детоксикації, яка може реалізовуватися завдяки природотерапії. Отже, вирішення проблеми дефіциту природи є одним із найкращих способів цифрового детоксу.

Небезпеки надмірного неконтрольованого споживання сучасних медіа проявляються в молодшому шкільному віці. Зокрема, О. Передерій зауважує: «Величезну загрозу для психіки дитини віком від 7 до 12 років можуть становити соціальні мережі. Дослідники доводять, що використання соціальних мереж сприяє тому, що школярі надають перевагу спілкуванню у власному мікросвіті з присутністю тільки віртуальних співрозмовників, що призводить до проблем у спілкуванні в реальному світі з реальними людьми, а це своєю чергою

призводить до порушення духовного та емоційного зв'язку між людьми» [6, с. 213]. Отже, актуалізується проблема підготовки вчителів початкових шкіл до навчання учнів способам цифрової детоксикації.

У науковій літературі дослідження, присвячені цифровому детоксу, актуалізувалися в останнє десятиріччя. Його сутність і способи є предметом досліджень українських науковців (Н. Басараба [4], Б. Доскалюк [9], Н. Мельник [4] тощо) та зарубіжних (Т. Радтке (T. Radtke) [11], Т. Апель (T. [Apel](#)) [11], К. Шенкель (K. Schenkel) [11], Я. Келлер (J. Keller) [11], Е. фон Ліндерн (E. von Lindern) [11] та ін.) учених. Синдром дефіциту природи ґрунтовно описали Р. Лоув (R. Louv), М. Колодзейська (M. Kołodziejska) [10] тощо.

Н. Мельник та Н. Басараба з'ясували сутність цифрового (інформаційного) детоксу та історичні аспекти виникнення цього терміна, зазначивши, що диджитал детокс «з'явився в Оксфордському словнику тільки в 2013 році» [4, с. 35]. Ці науковці визначають цифровий детокс як перерву «у використанні електронних пристроїв, що стали невід'ємною частиною життя, це можливість налагодження живого спілкування з оточуючими і зменшення стресу, що виникає через постійне перебування в мережі» [4, с. 35]. На їхню думку, «мета цифрової детоксикації – відчувати реальне життя, не відволікаючись на технології, відновити стосунки з людьми особисто, а не через екран, знайти час, щоб зняти стрес, поповнити ресурс» [4, с. 35].

Оскільки учні в молодшому шкільному віці все частіше використовують цифрові технології (більшість сучасних дітей освоює навички користування гаджетами та звикає до них ще до того, як навчиться говорити), то актуалізується проблема підготовки вчителів до формування в дітей здатності контролювати час спілкування із сучасними медіа, зменшувати його, застосовуючи цифровий детокс.

Важливо при цьому, щоб здобувачі педагогічної освіти опанували способи діагностики медіазалежності учнів. Для цього ефективними є тестові завдання «Наскільки ти медіазалежний», вправа «Бюро довідок» тощо [3, с. 210];

[3, с. 215–216]. Бо лише діагностувавши проблему, можемо визначити ефективні шляхи її вирішення.

На основі аналізу праць учених виявлено багато різних способів цифрового детоксу: арттерапія, мандрівки, спортивні забави, рухливі ігри тощо.

Водночас існує потреба внесення змін до змісту, форм, методів підготовки майбутніх учителів початкових класів. Позитивний досвід накопичений у низці ЗВО України, зокрема під час вивчення курсів «Сучасні технології естетотерапії», «Природотерапія», «Оздоровчі технології у початковій школі» тощо.

У контексті цифрової детоксикації ефективним є курс «Сучасні технології естетотерапії», що вивчається в Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка [5, с. 16]. Під час занять студенти оволодівають естетотерапевтичними технологіями «життєтворчості (казкотерапії, музикотерапії, фототерапії, природотерапії, терапії спілкуванням, сміхотерапії, психодрами тощо)» [5, с. 16]. Основною метою цих технологій є «відновлення природної гармонії дитини з навколишнім світом, створення оптимальних умов організації навчальної діяльності молодшого школяра, гармонійний, індивідуально-творчий розвиток учня засобами естетотерапевтичного впливу» [5, с. 16].

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка проблеми цифрової детоксикації студіюють під час вивчення «Педагогічних технологій у початковій школі» [8, с. 226–227]. В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини запропонована дисципліна за вибором «Природотерапія» [2, с. 12].

В умовах сьогодення в початкових школах усе більше набуває актуальності природотерапія. І. Малишевська акцентує увагу на тому, що «різномісна інформація, що надходить до людини з навколишнього середовища, спричиняє позитивний (терапевтичний) ефект і виконує спонукальні функції щодо виконання будь-якої (зокрема навчальної) діяльності з підвищеною внутрішньою мотивацією. Екстраполяція такого підходу на досліджувану

проблему дає підстави для висновку про те, що у дефінітивному сенсі природотерапія – це позитивний вплив природної інформації на учня з метою формування активної операційно-діяльнісної життєвої позиції та збереження його особистого здоров'я» [2, с. 8]. Л. Колток, М. Чапля диференціювали цю природну інформацію, виокремивши нюхову, звукову, візуальну, смакову [1, с. 269].

Не лише нові курси є ефективними в контексті навчання учнів цифровій детоксикації, а й традиційні нормативні, зміст яких доцільно доповнювати відповідними темами.

Водночас зберігає актуальність проблема дотримання в житті балансної моделі Н. Пезешкіана як учителями (зокрема майбутніми), так і здобувачами освіти. Розроблена вченим модель «описує розвиток і прояв базових й актуальних здібностей у чотирьох сферах життя: тіло, досягнення, контакти/відносини й майбутнє/фантазія/ідеал» [7, с. 529]. Відповідно до цієї моделі, людина відчувається щасливою, якщо в її житті є баланс зазначених компонентів. Це своєрідний орієнтир для вчителів, батьків, школярів, як бути активним у всіх сферах життя і залишатися задоволеним ним.

Отже, надмірний час спілкування учнів молодшого шкільного віку з цифровими медіа зумовлює необхідність вирішення цієї проблеми. Це передусім підготовка майбутніх учителів до навчання здобувачів початкової освіти способом цифрової детоксикації, зокрема через упровадження нових вибіркокових курсів («Природотерапія», «Сучасні технології естетотерапії», «Оздоровчі технології у початковій школі» тощо), а також тем до нормативних дисциплін («Педагогічні технології у початковій школі»); опанування методами педагогічної діагностики надмірного спілкування з новітніми медіа; використання інноваційних технологій здоров'язбереження, естетотерапії, позитивної психотерапії тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Колток Л., Чапля М. Технології природотерапії як засоби корекції здоров'я молодших школярів. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2015. Вип. 11. С. 266–271. URL: https://www.apn-journal.in.ua/archive/11_2015/39.pdf

2. Малишевська І. А. Підготовка майбутнього вчителя початкових класів до використання природотерапії у роботі з учнями початкової школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2011. 24 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0411U005070>
3. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / Волошенюк О. В., Ганик О. В., Голощанова В. В., Дегтярьова Г. А., Іванова І. Б., Кожанова А. Ю., Пиза Г. Ю., Шкребець О. О., Янкович О. І. / За редакцією Волошенюк О. В., Іванова В. Ф. Київ: ЦВП, АУП, 2018. 234 с. URL: https://www.aup.com.ua/uploads/Pochatkova_school_2018.pdf
4. Мельник Н., Басараба Н. Цифровий детокс: баланс між цифровим світом та ментальним здоров'ям. *Нова педагогічна думка*. 2024. № 3 (119). С. 33–38. URL: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2024-119-3-33-38>
5. Мірошніченко Т. В., Сокура О. І. Професійна підготовка майбутніх учителів початкових класів до естетотерапевтичної діяльності в умовах нової української школи. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. Випуск 73 том 2. С. 15–19. URL: <https://enpui.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/32467/Miroshnichenko%20%20T.%20%20V.%2c%20%20Sakura.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Передерій О. Л. Проблема впливу сучасних засобів масової інформації на дітей молодшого шкільного віку. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2021. № 1 (3). С. 212–216. URL: <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.1.32>
7. Савиченко О. М., Шуневич О. М. Ресурси позитивної психотерапії для розвитку мотивації вчителів у післядипломній педагогічній освіті. *«Молодий вчений»*. 2018. № 4 (56). С. 528–532. URL: <https://www.molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4760>
8. Янкович О. І., Кузьма І. І. Освітні технології у початковій школі. Тернопіль: ТНПУ імені В. Гнатюка, 2020. 290 с.
9. Daskaliuk B. Digital detox: a holistic approach to mental and physical well-being with anti-aging benefits. *Anti-Aging Eastern Europe*. 2023. 2 (4). P. 193-196. URL: <https://doi.org/10.56543/aaeeu.2023.2.4.02>
10. Kołodziejaska M. Deficyt natury i jego znaczenie dla rozwoju młodego człowieka. W: J. Wyleżalek, M. Such-Pyrgiel (red.), *Szkice pedagogiczne: Dylematy juwentologii* (ss. 121–138). Józefów: Wydawnictwo WSGE. URL: <https://www.wydawnictwo.wsge.edu.pl/pdf-133620-62107?filename=62107.pdf>
11. Radtke T., Apel T., Schenkel K., Keller J., von Lindern E. Digital detox: An effective solution in the smartphone era? A systematic literature review. *Mob Media Commun*. 2022. Vol. 10. Issue 2. P. 190–215. DOI: [10.1177/20501579211028647](https://doi.org/10.1177/20501579211028647)